

Asia: VN/558/2022

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden uudelleen järjestämistä koskevaksi lainsäädännöksi

Lakiesityksen luvut 2-12

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 2 *Nykytila ja sen arviointi:*

-

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 3 *Tavoitteet:*

-

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 4.1 *Keskeiset ehdotukset:*

-

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 4.2 *Pääasialliset vaikutukset:*

-

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 5 *Muut toteuttamisvaihtoehdot:*

-

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 8 *Lakia alemman asteinen sääntely:*

-

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 10 *Toimeenpano ja seuranta:*

-

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 12 *Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys:*

-

Laki työvoimapalvelujen järjestämisestä

Luku 1 sisältää lain yleiset säännökset.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 2 säädettäisiin järjestämisvastuusta.

Erityisesti toivotaan näkemyksiä seuraavista:

- edut ja hyödyt järjestämisvastuun siirtämisessä kunnille
- mahdolliset riskit järjestämisvastuun siirtämisessä kunnille
- työvoiman määrää ja työllisyysaluetta koskeva sääntely (huom: poikkeus työvoimapohjan kriteeriin voimaanpanolaissa)
- palvelujen tarjoamista koskeva sääntelyesitys

-

Luvussa 3 säädettäisiin ohjauksesta ja valvonnasta.

Erityisesti toivotaan näkemyksiä seuraavista:

- valtakunnalliset tavoitteet
- työllisyyden edistämisen valtakunnallinen neuvottelukunta ja sen tehtävät
- alueelliset työllisyyden edistämisen yhteistyö- ja seurantakeskustelut

-

Luvussa 4 säädettäisiin työnhakijan palveluprosessista.

Säännökset vastaavat 2. toukokuuta voimaan tulleen uuden asiakaspalvelumallin (niin sanottu pohjoismainen työvoimapalvelumalli) säännöksiä.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 5 säädettäisiin työnvälityksestä ja työnhakuvelvollisuudesta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 6 säädetään tieto- ja neuvontapalveluista, asiantuntija-arvioinneista, ammatinvalinnan- ja uraohjauksesta sekä valmennuksesta ja kokeilusta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 7 säädettäisiin työvoimakoulutuksesta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 8 säädettäisiin muutosturvakoulutuksesta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 9 säädettäisiin työttömyysetuudella tuetusta työnhakijan omaehtoisesta opiskelusta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 10 säädettäisiin työnantajalle myönnettävistä tuista (palkkatuki, 55-vuotta täyttäneiden työllistämistuki, työolosuhteiden järjestelytuki).

Näkemyksenne:

-

Luvussa 11 säädettäisiin henkilöasiakkaalle myönnettävistä tuista ja korvauksista (starttiraha, työhön tai palveluun hakeutumisesta aiheutuvien kustannusten korvaus, palveluun osallistumisesta aiheutuvien kustannusten korvaus).

Näkemyksenne:

-

Luvussa 12 säädettäisiin työllistämisvelvoitteesta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 13 säädettäisiin asiakastietojen käsittelystä ja valtakunnallisesta tietojärjestelmäpalvelusta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 14 säädettäisiin palvelualustasta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 15 säädettäisiin tukien ja korvausten maksamisesta ja takaisinperinnästä.

Näkemyksenne:

-

Luku 16 käsittää erinäisiä säännöksiä.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 17 säädettäisiin muutoksenhausta.

Näkemyksenne:

-

Muut esitykseen sisältyvät lakiehdotukset

Laki elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksesta annetun lain muuttamisesta ja laki elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten kehittämis- ja hallintokeskuksesta

Erityisesti toivotaan näkemyksiä, ovatko ehdotetut muutokset ELY-keskusten sekä KEHA-keskuksen tehtäviin riittävän selkeät ja eri toimijoiden yhteistyötä edistävät?

-

Laki työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta annetun lain 23 §:n muuttamisesta

-

Laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta

Erityisesti toivotaan näkemyksiä seuraavista:

- kuntien vastuulle siirtyvien tehtävien rahoitus, ovatko ehdotetut uudet valtionosuuden määräytymistekijät toimivia rahoituksen kohdentamisessa?
- kolmen vuoden siirtymäaika laskennalliseen rahoitukseen (voimaantulosäännös)
- kunnan työttömyysetuuksien rahoitusvastuun laajentamisen korvaus

-

Laki työttömyysturvalain muuttamisesta (pois lukien 14 luku)

Erityisesti toivotaan näkemyksiä työttömyysturvaprosessiin ja sitä koskevaan toimivaltaan liittyen.

-

Laki työttömyysturvalain muuttamisesta 14 luku;

Laki työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain muuttamisesta;

Laki työttömyyskassalain muuttamisesta

Erityisesti toivotaan näkemyksiä seuraavista:

- **kunnan työttömyysetuusmenoon kohdistuvan rahoitusvastuun porrastusmalli**
- **eräiden kotoutumisesta annetussa laissa tarkoitettujen henkilöiden kohdalla sovellettavaksi ehdotettu poikkeus kunnan rahoitusvastuuseen työmarkkinatuesta**
- **ehdotus kunnan rahoitusosuuden perintää koskevan tehtävän hoitamisesta Kelassa myös peruspäivärahan ja ansiopäivärahan perusosan osalta**
- **edellä ehdotettujen muutosten vaikutus Kelan, työttömyyskassojen ja Työllisyysrahaston työmäärään mukaan lukien tietojärjestelmämuutokset ja näistä aiheutuvat kustannukset**

-

Laki ulkomaalaislain muuttamisesta

-

Laki luonnontuotteita keräävien ulkomaalaisten oikeudellisesta asemasta annetun lain 8 §:n muuttamisesta

-

Laki valtionavustuksesta yritystoiminnan kehittämiseksi vuosina 2021 – 2028 annetun lain muuttamisesta

-

Laki palkkaturvalain muuttamisesta;

Laki merimiesten palkkaturvalain muuttamisesta

-

Laki Työkanava Oy –nimisestä osakeyhtiöstä annetun lain 4 §:n muuttamisesta

-

Laki ammatillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta

-

Laki kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain muuttamisesta

-

Laki vuorotteluvapaalain muuttamisesta

-

Laki sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamista koskevan Euroopan unionin lainsäädännön soveltamisesta annetun lain 6 ja 11 §:n muuttamisesta

-

Laki tulotietojärjestelmästä annetun lain muuttamisesta;

Laki tulotietojärjestelmästä annetun lain 13 §:n väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain muuttamisesta

-

Laki työsopimuslain muuttamisesta;

Laki merityösopimuslain muuttamisesta

-

Laki kunnan ja hyvinvointialueen viranhaltijasta annetun lain 3 a ja 37 a §:n muuttamisesta;

Laki valtion virkamieslain 5 a ja 9 c §:n muuttamisesta

-

Laki yhteistoimintalain muuttamisesta;

Laki työnantajan ja henkilöstön välisestä yhteistoiminnasta kunnassa ja hyvinvointialueella annetun lain 8 ja 9 §:n muuttamisesta;

Laki yhteistoiminnasta valtion virastoissa ja laitoksissa annetun lain 24 ja 25 §:n muuttamisesta

-

Laki toimeentulotuesta annetun lain muuttamisesta;

Laki eläkkeensaajan asumistuesta annetun lain 14 §:n muuttamisesta;

Laki kansaneläkelain 35 §:n muuttamisesta;

Laki sairausvakuutuslain 8 luvun 9 §:n muuttamisesta;

Laki sotilasavustuslain 11 §:n muuttamisesta;

Laki opintotukilain 6 §:n muuttamisesta

-

Laki sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakunnasta annetun lain 14 §:n muuttamisesta

-

Laki tuloverolain muuttamisesta;

Laki maatilatalouden tuloverolain 10 f §:n muuttamisesta;

Laki elinkeinotulon verottamisesta annetun lain 56 §:n muuttamisesta

-

Laki lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä annetun lain 2 ja 3 §:n muuttamisesta

-

Laki rikoslain 47 luvun 6 §:n muuttamisesta;

Laki rikosrekisterilain 4 a §:n muuttamisesta;

Laki rikosrekisterilain 4 a §:n väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain muuttamisesta

Laki työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain ja eräiden siihen liittyvien lakien voimaanpanosta

Erityisesti toivotaan näkemyksiä seuraavista:

- yhteistoimintasopimusten solmimiselle esitetty aikataulu
- henkilöstösiirrot ja henkilöstön asemaan liittyvät menettelytavat
- sitovien sopimusten ja vastuiden siirtyminen

Laki työllistymistä edistävästä monialaisen tuen yhteistoiminnasta

Erityisesti toivotaan näkemyksiä asiakaskriteerin muutoksesta ja nuorten työllistymistä edistävän monialaisen tuen yhteispalvelua koskevasta sääntelystä.

Muut huomionne esityksestä

Kommentoitavaa:

NURMIJÄRVEN KUNNAN LAUSUNTO LUONNOKSESTA HALLITUKSEN ESITYKSEKSI EDUSKUNNALLE
JULKISTEN TYÖVOIMA- JA YRITYSPALVELUIDEN UUELLEEN JÄRJESTÄMISTÄ KOSKEVAKSI
LAINSÄÄDÄNNÖKSI

Nurmijärven kunta pitää periaatteessa hyvänä työvoimapalvelujen siirtämistä kuntapohjaiseen malliin. Huonoa on kuitenkin se, että palvelut ollaan siirtämässä Pohjoismaisen työvoimapalvelumallin mukaisina palvelun järjestämisen tapa pitkälti saneltuna ja rajattuna. Kunnille ei anneta vapautta löytää omia uusia tapoja vaikuttavien palvelujen järjestämiseksi, eivätkä kunnat saa tässä yhtälössä kasvavaa taloudellista vastuutaan vastaavaa mahdollisuutta vaikuttaa työllisyyden kehitykseen.

Esitetty uudistus keskittyy lähes kokonaan hallintomalliin ja rahoitukseen. Esityksestä ei ilmene selkeästi, mitkä tehtävät siirtyvät valtiolta kunnille. Kaikkiaan esitys sisältää paljon asioita pienistä yksityiskohdista isompiin periaatteisiin, jotka jäävät epäselviksi ja perusteluiltaan ohuiksi. Siirtyviä tehtäviä tulisi tarkastella asiakaslähtöisesti ja jättää kunnille omaa harkintavaltaa palvelujen sisältöön ja järjestämisen tapaan.

Uudistuksen aikataulua on syytä pohtia uudelleen, sillä nykyisellä valmiustasolla voimaantulo vuonna 2024 vaikuttaa epärealistiselta. Työllisyyden kuntakokeilut ovat edelleen kesken eikä kokeilujen vaikutuksia ole vielä kattavasti arvioitu. Perusteltua olisi arvioida ensin kuntakokeilun tulokset ja päättää uudistuksesta vasta sen jälkeen. Syvemmälle valmistelulle ja vaikutusten arvioinnille yhdessä mahdollisten tulevien järjestämisvastuullisten toimijoiden kanssa tulee varata aikaa. TE-palvelujen uudistaminen olisi myös perusteltua tehdä samanaikaisesti sosiaaliturvalainsäädännön uudistamisen kanssa.

Järjestämisvastuu

Järjestämisvastuu tulee olla jokaisella kunnalla, ei vain kunnilla, joissa tietty työvoimamäärä ylittyy. Nyt esitys on tosiasiallisesti siirtämässä vastuuta kuntien sijaan isommille yhteistoiminta-alueille. On helppo yhtyä Kuntaliiton esittämään näkemykseen siitä, että esityksessä ei pohjimmiltaan vaikuta olevan kyse tehtävän siirtämisestä valtiolta kuntien hoidettavaksi, vaan kuntapohjaisen alueellisen työvoimahallintotason perustaminen.

Asetettu 20 000 henkilön työvoimaraja saattaa ainakin joillain alueilla vesittää uudistuksen alkuperäisen ajatuksen tuoda julkiset työllisyys- ja yrityspalvelut lähelle asiakasta. Toisaalta työvoimaraja pakottaa jotkut kunnat vastentahtoisesti valtion sanelemaan yhteistoiminta-alueeseen. Yhteistoiminta-alueiden muodostamisen tavoitteena tulee olla satunnaisen työvoiman määrän sijaan toiminnallisesti ja ennen kaikkea asiakkaan kannalta tarkoituksenmukainen kokonaisuus.

Uudistuksessa eriytetään toisistaan työllisyyspalvelujen järjestämis- ja rahoitusvastuu. Tämä on omiaan avaamaan ovia osaoptimoinnille työllisyys- ja yrityspalveluihin liittyvien menojen ja tulojen suhteen. Järjestämis- ja rahoitusvastuun on oltava samalla taholla ja kuntien on annettava itse keskenään muodostaa tarkoituksenmukaiset yhteistoiminta-alueet toiminnallisesti järkevällä tavalla.

Kuntien tulee saada sopia työvoimapalvelujen järjestämisvastuun toteuttamisesta käyttäen kaikkia kuntalain 8 luvun 49 §:n mukaisia yhteistoimintamuotoja. Kuntayhtymä ja vastuukunta -mallin lisäksi myös kuntien välinen yhteistoiminta sopimuksen perusteella tulee mahdollistava. Työllisyyspalvelujen järjestäminen onnistuu parhaiten, kun kunnilla on mahdollisuus rakentaa yhteistoimintaa paikallisista tarpeista lähtien ja olemassa olevat yhteistoiminnan muodot huomioiden.

Työttömyysturvan rahoitus

Esitys muuttaa merkittävästi kuntien roolia työttömyysturvan rahoittajana. Malli aiheuttaa sen, että jatkossa kuntien talous on entistä voimakkaammin riippuvainen suhdannevaihtelusta. Heikon

taloussuhdanteen aikana työttömyys kasvaa kasvattaen samalla kuntien menoja ilman, että niillä on mahdollisuutta vaikuttaa asiaan. Näitä tilanteita varten esitykseen tulee kirjata jonkinlainen mekanismi, jolla estetään, ettei voimakkaiden matalasuhdanteiden tai äkillisten rakennemuutostilanteiden työllisyysvaikutus tee kuntien taloustilanteesta mahdotonta.

Esityksen mukaan kunnan rahoitusvastuu työttömästä henkilöstä katkeaa vasta työsuhteen myötä. Esimerkiksi työllistymistä edistävään palveluun osallistuminen ei tuota kunnalle mitään taloudellista hyötyä. Kannustavaan malliin tulisi sisältyä se, että kunta hyötyy myös siitä, jos asiakas etenee työllistymisen polulla muutoin kuin työllistymällä. Koulutus, kurssit, työkokeilut, osa-aikatyö yms. ovat usein reitti työllistymiseen. Esitetty rahoitusmalli ei kannusta näiden järjestämiseen.

Kunnille suoritettavan kompensaation poikkileikkauskohdaksi on esitetty vuotta 2022. Tämän kyseisen vuoden työmarkkinatukimaksut ovat monissa kunnissa tavanomaista suuremmat johtuen koronavuosien aiheuttamasta pitkäaikaistyöttömyydestä. Käytettäessä tätä poikkeustilannetta vertailukohtana, on vaara, että kompensaatio jää liian pieneksi normaaliin tilanteeseen nähden.

Rahoituksen muodostuminen yhden hetken poikkileikkaustilanteen mukaisesti asettaa vahvan väestönkasvun alueet heikkoon asemaan, kun kompensaatio ei korvaa muuttovoittokuntien kasvavia kustannuksia. Kompensaation tulee reagoida kuntien väliseen muuttoliikkeeseen sekä muuhun väestönmuutokseen ja kompensaation tasoa tulee tarkastaa työvoiman määrän muuttuessa.

Lähivuosille ajoittuu useita merkittäviä kuntatalouteen vaikuttavia uudistuksia. Ylipäätään kuntien rahoitusvastuun kasvattamista tulee harkita tarkkaan tilanteessa, jossa sote-uudistus jo muuttaa merkittävästi kuntien tilannetta ja taloudellista kantokykyä. Eri uudistuksien taloudelliset vaikutukset tulisi tarkastella yhteisvaikutuksina, jotta vaikutukset yksittäisen kunnan osalta eivät aiheudu kohtuuttomiksi. Mikäli kuntien rahoitusvastuu kasvaa, on kustannukset korvattava kunnille täysimääräisinä.

Hyvinvointialueiden osallistuminen rahoitukseen

Osalla pitkäaikaistyöttömistä palvelutarve koostuu pitkälti tulevien hyvinvointialueiden tuottamista palveluista. Kohderyhmän työkyky ja työllistymisen edellytykset saattavat olla todella heikot. He ovat kuitenkin työnhakijoita, koska hakijaksi ilmoittautuminen on edellytys ensisijaisen toimeentulotukimuodon eli työmarkkinatuen saamiselle. Lakiesityksessä ei ole kiinnitetty lainkaan huomiota työvoimapalvelujen järjestäjän ja hyvinvointialueiden väliseen yhteistyöhön ja tiedonvaihtoon.

Hyvinvointialueiden tulee osallistua pitkäaikaistyöttömyydestä aiheutuvien kustannusten rahoitukseen, jotta hyvinvointialueille on myös kannustin hoitaa työttömien työnhakijoiden sosiaali- ja terveyspalveluita kuten kuntouttavaa työtoimintaa. Kun sote-palvelujen järjestämismvastuu on hyvinvointialueille, niin on luontevaa, että myös hyvinvointialueet ovat osavastuussa pitkään työttöminä olleiden kustannuksista.

Palkkatuki

Esityksen mukaan palkkatukea ei voisi myöntää kunnalle tai kunnan määräysvallassa olevalle yhteisölle. Tämän myötä poistettaisiin yksi merkitykseltään iso kuntien työllisyydenhoidon keino työkaluvalikoimasta. Käytännössä tämä estäisi lukuisten työsuhteiden syntyminen vuosittain. Yleensä tuettuun työsuhteeseen on kunnissa valikoitunut henkilöitä, jotka eivät helposti työllisty avoimille työmarkkinoille. Tuettu työ on kuitenkin tällaisille henkilöille suuri apu ja mahdollisesti yksi askel kohti ”oikeaa” työllistymistä.

Henkilöstön liikkeenluovutus

Kuntiin siirtyvien, nyt valtion hoitamien TE-palvelujen kustannukset on arvioitu esityksessä 700 miljoonan suuruiseksi vuoden 2024 tasolla. Rahoitusta palveluja varten on kuitenkin siirtymässä vain 520 miljoonaa. On odotettavissa, ettei siirtyvä rahoitus riitä lainmukaisten palvelujen ylläpitämiseen, etenkin kun kunnille siirtyy suuri määrä henkilöstökustannuksia annettuina ja etukäteen sidottuina.

TE-hallinnon henkilöstön siirtoa kuntiin ei tule toteuttaa liikkeenluovutuksena. Uudistuksen tavoitteena on tehdä palveluista paikallisia, joustavia ja tehokkaita. Tämä edellyttää uusien toimintatapojen ja organisaatiomallien luomista. Näin ei tapahdu, mikäli uudistuksella käytännössä siirretään TE-hallinto sellaisenaan kuntatasolle.

Toistaiseksi kuntia ei ole otettu mitenkään mukaan valmistelemaan henkilöstön siirtoa tai niitä rekrytointiperiaatteita, jotka tulevat vaikuttamaan uudistuksen mahdollisesti toteutuessa kuntiin tai yhteistoiminta-alueisiin. Vaikutusmahdollisuus oman tulevan henkilöstön rekrytointiin pitäisi ilman muuta olla tarjolla. Samoin kaikki tarjolla oleva tieto toiminnoista, toimintatavoista, tehtäväkuvista, organisaatiosta jne. tulee olla tarjolla mahdollisille tuleville järjestämismvastuullisille tahoille mahdollisimman ajoissa.

Kylväjä Outi
Nurmijärven kunta - kunnanhallitus